

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В СФЕРІ ОХОРОНИ ТВАРИННОГО СВІТУ

СУХОРЕБРА Тетяна Іванівна - кандидат юридичних наук, доцент Завідувач кафедри права Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

**ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2918-4574>
DOI 10.32782/EP.2022.1.31**

У статті піднімається питання належної правової охорони природи, в тому числі тваринного світу. Проаналізовано ряд порушень фауністичного законодавства, відповідальність за які передбачена адміністративним і кримінальним законодавством. Здійснено спробу класифікації адміністративних правопорушень за об'єктивною стороною правопорушень. Захист тваринного світу в контексті охорони природи потребує пильної уваги. Вітчизняне українське законодавство містить здебільшого положення, які були затверджені з часів Радянського Союзу. В тому числі, адміністративні санкції, зважаючи на суспільну небезпеку правопорушень у сфері охорони природи, повинні бути переглянуті в сторону збільшення.

Ключові слова: тваринний світ, адміністративні правопорушення, навколишнє природне середовище, флора і фауна

Вступ

Тваринний світ є частиною навколишнього природного середовища та природним ресурсом, який може використовуватися для потреб людини, охороняється законом і здатен відновлюватися. Нажаль, іноді люди порушують закон, знищують ліси, що призводить до знищення тварин. Держава запроваджує ряд заходів з метою контролю ситуації та охорони навколишнього природного середовища. Це ведення державного кадастру тваринного світу України, який містить дані про кількісний та якісний стан природних ресурсів. Даний реєстр веде-

ся на всій території України, її континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні. Важливе місце посідає державний контроль у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів. Нормативною базою щодо правового захисту тваринного світу є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»[1], Закон України «Про тваринний світ»[2], Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження»[3], Цивільний кодекс України (ст. ст. 12, 180, 340-342, 420, 485-488)[4] та ін. Отже, завданням законодавства про тваринний світ України є регулювання відносин у галузі охорони, раціонального використання і відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища його перебування, забезпечення умов сталого існування їх видової і популяційної різноманітності [6, с. 288].

Правова охорона тваринного світу полягає у охороні довкілля тварин, раціональному використанні та сприянні відтворенню тваринного світу. В екологічному праві для реагування на порушення правил, приписів та інших зобов'язань, що містяться у законодавстві про тваринний світ, найбільше застосовуються адміністративно-правові та кримінально-правові інструменти. В залежності від ступеня суспільної небезпеки, настає адміністративна чи кримінальна відповідальність.

Тваринний світ потерпає від неконтрольованого знищення або вилучення з

природного середовища, і у зв'язку з цим необхідно приділяти увагу розвитку та вдосконаленню фауністичного законодавства, та аналізу з метою виявлення прогалин у законодавстві.

Метою статті є аналіз вітчизняного адміністративного законодавства у сфері охорони тваринного світу для виявлення прогалин, та удосконалення адміністративно-правових норм.

Викладення основного матеріалу

У Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачено чимало адміністративно-правових норм, які передбачають адміністративну відповідальність за великий спектр суспільних відносин. Законодавець швидко адаптує адміністративне законодавство в контексті запровадження нових норм та введення адміністративної відповідальності за нові види правопорушень. Проте, на нашу думку, слід ретельно переглянути санкції статей, оскільки більшість не переглядалися із 1997 року, і так як неоподатковуваний мінімум доходів громадян дорівнює 17 гривень, то суми стягнень є мізерними. Санкції за аналізовані правопорушення вказані переважно у вигляді штрафу, позбавлення права полювання, конфіскації.

Вважаємо необхідним, охарактеризувати певну класифікацію адміністративним правопорушень. За галузевою ознакою адміністративні правопорушення у сфері охорони природи можна класифікувати на: земельні правопорушення; правопорушення в галузі використання й охорони надр; водні правопорушення; лісові та рослинні правопорушення; правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря; правопорушення в галузі використання й охорони тваринного й рослинного світу.

У КпАП України є розділ «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини». Перша група правопорушень стосується використання тваринного світу. У ст. 85 КпАП України передбачено відповідальність за порушення певних правил полювання, яке не мало на

меті добування, знищення або поранення тварин, а також транспортування або перенесення добутих тварин чи їх частин без відмітки цього факту в контрольній картці обліку добутої дичини і порушень правил полювання та в дозволі на їх добування. Ст. 85-1 є підставою для притягнення до адміністративної відповідальності за заборонені знаряддя добування (збирання) об'єктів тваринного або рослинного світу; ст. 87 - за порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин; ст. 89 – за жорстоке поводження з тваринами - знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, але не спричинило тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин непризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин, ст. 90 – за порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України або які охороняються відповідно до міжнародних договорів України, або які внесені до переліків рідкісних видів тварин і рослин, або які мають особливу наукову, природоохоронну та іншу цінність, або є такими, що перебувають під загрозою зникнення на відповідній території [7].

Друга група правопорушень стосується незаконного експорту, імпорту, торгівлі та користування об'єктами тваринного світу. Сюди слід віднести ст. 88 щодо незаконного вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу; ст. 88-1 щодо порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах; ст. 88-2 щодо порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботаничних колекцій та торгівлі ними; а також до цієї групи слід включити статтю з іншого розділу, який передбачає відповідальність за посягання на право власності. А саме, ст. 50, яка є підставою притягнення до адміністративної відповідальності за самовільну переуступку права користування об'єктами

тваринного світу, а також укладення інших угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право державної власності на тваринний світ.

У Кримінальному кодексі України передбачено відповідальність за правопорушення, які несуть більшу суспільну небезпеку, хоча об'єктивні ознаки ряду адміністративних правопорушень дещо схожі із кримінальними. У розділі «Кримінальні правопорушення проти довкілля» містяться норми що незаконне полювання (ст. 248 КК), незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК), проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250 КК), порушення ветеринарних правил (ст. 251 КК). Але жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК) законодавець відніс до кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. У 2021 було здійснено уточнення поняття жорстокого поводження з тваринами, що належать до хребетних, у тому числі з безпритульними тваринами, порушення правил транспортування тварин, якщо такі дії призвели до тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі тварини, нацьковування тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, а також пропаганда, публічні заклики до вчинення дій, що мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій [8].

Доцільно згадати і про статтю 441 КК України «Екоцид», в якій передбачено відповідальність за масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Сьогодні питання включення екоциду до переліку міжнародних злочинів є дуже гострим, європейська спільнота активно працює над чим.

Висновок

Захист тваринного світу в контексті охорони природи потребує пильної уваги. Підкреслимо, що вітчизняне українське законодавство містить здебільшого положення, які були затверджені з часів Радянського Со-

SUMMARY

The article raises the issue of proper legal protection of nature, including wildlife. A number of violations of faunal legislation are analyzed, the responsibility for which is provided by administrative and criminal legislation. An attempt has been made to classify administrative offenses according to the objective side of the offenses. The protection of wildlife in the context of nature protection needs close attention. Domestic Ukrainian legislation contains mostly provisions that have been approved since the days of the Soviet Union. In particular, administrative sanctions, given the public danger of environmental offenses, should be revised upwards.

Keywords: wildlife, administrative offenses, environment, flora and fauna

юзу. В тому числі, адміністративні санкції, зважаючи на суспільну небезпеку правопорушень у сфері охорони природи, повинні бути переглянуті в сторону збільшення.

Література

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
2. Закон України «Про тваринний світ» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
3. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
4. Цивільний кодекс України (ст. ст. 12, 180, 340-342, 420, 485-488), URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Гетьман А.П., Шульга М.В. Екологічне право України: [підруч. для студентів юрид. вищ. навч. закл.] /А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін.; за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. Х.: Право, 2005. 384 с.
6. Бражнікова Л. К. Охорона об'єктів тваринного світу в Україні //Молодий вчений. – 2018. – №. 10 (1). – С. 222-226.
7. Кодекс про адміністративні правопорушення України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
8. Кримінальний кодекс України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4#w1_1